

Björn Brorström
Katarina Orrbeck
Hans Petersson

Resultat, flöde och risk

- finansiell analys prövas av experter

KFi-rapport
nr 44

En junikväll sommaren 1997 infann sig tio ekonomichefer och redovisningsexperter verksamma i kommuner i Göteborgsregionen hos KFi för att medverka i ett seminarium kring finansiell redovisning och bedömning. Seminariet var av speciell karaktär. Det var uppbyggt kring ett experiment där de medverkande utifrån olika förutsättningar fick upprätta rangordningar av kommuner med avseende på ekonomisk styrka. Resultatet av experimentet beskrivs i rapporten. Beskrivningen och resultatredovisningen föregås av en redovisning av författarnas synsätt på finansiell redovisning och dess uppgift. Rapporten avslutas med att författarna under rubriken "Lärdomar" redovisar tankar och funderingar kring hur finansiell bedömning görs och vilken betydelse den finansiella redovisningen och analysen har.

Rapporten är författad av Björn Brorström, professor vid Förvaltningshögskolan och institutchef vid KFi, Katarina Orrbeck, doktorand Förvaltningshögskolan och biträdande forskare vid KFi, och Hans Petersson, redovisningschef Partille kommun och utredare KFi.

Rapporten är nr 44 i KFi:s rapportserie, vars syfte är att sprida resultat från pågående och genomförda projekt inom ramen för forskningsverksamheten inom Kommunforskning i Västsverige. En förteckning över samtliga rapporter utgivna i serien återfinns längst bak i denna rapport.

<i>Innehåll</i>	sid.
Kapitel 1 Studiens uppläggning och syfte	1
En junikväll - ett experiment	1
Syfte med studien, projektet och rapporten	3
Kapitel 2 Resultat, flöde och risk	6
Tre perspektiv	6
Redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder	7
Betalningsflödesbaserad redovisning	11
Risk	13
Kapitel 3 Tre bedömningar	15
En analysmodell och dess resultat - facit	15
Texttolkning	17
Allmän bedömning	18
Kapitel 4 Viktiga kriterier	20
Viktiga kriterier	20
Kännetecken	21
Redovisning	22
Överensstämmelse mellan bedömningar och utsagor - några kommentarer	22
Kapitel 5 Lärdomar	25
Referenser	28

Kapitel 1 Studiens uppläggning och syfte

En junikväll - ett experiment

En junikväll sommaren 1997 infann sig tio ekonomichefer och redovisningsexperter verksamma i kommuner i Göteborgsregionen hos KFi för att medverka i ett seminarium kring finansiell redovisning och bedömning. Tolv stycken var kallade och tio av dem hade alltså möjlighet att medverka. Deltagarna var informerade om att seminariet var av speciell karaktär och att det var ett led i pågående forskning inom området finansiell redovisning och bedömning. Någon närmare beskrivning av vad kvällen skulle handla om hade inte lämnats i samband med inbjudan. Stämningen var god och förväntningar om en intressant kväll kunde anas.

Efter en kort introduktion delades tolv finansiella texter ut till var och en av deltagarna. Varje text avsåg en av de tolv kommunerna i Göteborgsregionen och var gjorda med utgångspunkt i de respektive kommunernas årsredovisningar för 1995. Uppgiften som gavs till deltagarna var att läsa igenom texterna och rangordna de tolv kommunerna med avseende på god ekonomi. För att undvika att experterna bedömde och rangordnade kommunerna utifrån förkunskaper och redan etablerade uppfattningar, hade varje kommun ett fingerat namn. Syftet var att därigenom försöka minska inslaget av igenkännande. Några övriga förändringar av materialet gjordes dock inte vilket säkert innebär att vissa av kommunerna kunde identifieras. Detta kan sedan i sin tur ha påverkat rangordningen. De tolv texterna var uppbyggda på samma sätt, de var lika omfat-

tande och vid utformningen av dem fanns en medveten stark strävan att undvika tolkningar och värderingar i beskrivningen. Ett exempel på en finansiell text redovisas nedan.

Stensäter 1992 - 1995

Stensäter omsätter årligen 1 560 Mkr och 1995 är balansomslutningen 1 589 Mkr. Soliditeten uppgår till 48 % vilket är i princip oförändrat jämfört med resten av perioden.

Redovisat resultat 1995 är 11 Mkr, en försämring sedan 1994 med 24 Mkr men en förbättring jämfört med 1992 och 1993 då resultaten var negativa; -16 Mkr samt -92 Mkr. Nettokostnaderna har ökat mellan de två senaste åren med 4,3 %, men samtidigt har skatteintäkter och generella statsbidrag ökat med 9 %. Detta återspeglas i att nettokostnadsgraden minskar från 100 till 95 %. Även finansnettot har förbättrats och uppgår 1995 till 0,1 Mkr jämfört med -5,2 Mkr 1994. Orsaken till det sämre resultatet är istället att de extraordinära intäkterna minskat med 83 Mkr. Att dessa var stora 1994 berodde på en koncernintern vinst som uppstod i samband med bolagiseringen av kommunens energiverk. Denna vinst är också en bidragande orsak till resultatförbättringen mellan 1993 och 1994. Bolagiseringen bidrog dessutom till ett successivt förbättrat finansnetto.

Mellan 1994 och 1995 förbättrades nettolikviditeten med 30 Mkr till 55,4 Mkr. Samtidigt ökade respittiden från 8 till 18 dagar. Anledningen till förbättringen var bland annat att de kortfristiga fordringarna ökade. Betalningsberedskapen var oförändrad mellan 1993 och 1994. Ytterligare ett år tillbaka i tiden noterades dock en nettolikviditet på 71,6 Mkr och en respittid på 33 dagar till följd av lägre nettokostnader samt större korta fordringar.

Kommunens borgensåtaganden uppgår 1995 till 35 000 kronor per invånare. Dessa hänför sig till allra största delen till kommunens bostadsbolag. Den totala kommunalskatten är 31,28 kronor.

Texten ovan avser Mölndals kommun och elva ytterligare liknande texter fanns alltså med som underlag i experimentet. Experterna fick 45 minuter på sig att gå igenom materialet och rangordna kommunerna. Efter en kort stund kom klagomålen. Flera menade att tiden var alldeles för kort för att kunna göra en riktig bedömning och att underlaget var för komprimerat. Samtliga medverkande genomförde dock experimentet och lämnade in en rangordning av kommunerna. Efter slutfört delexperiment framfördes åter synpunkten att tiden hade varit för knapp och texterna för kortfattade. Några deltagare ansåg dock att det hade varit en intressant övning och menade

att denna typ av test kan vara ett lämpligt sätt att starta ett utvecklingsarbete rörande innehåll och utformning av finansiell analys.

Övningarna fortsatte sedan med att tre frågor delades ut: Vilka är de viktigaste kriterierna vid bedömning av en kommuns ekonomi? Vad kännetecknar en kommun med god respektive dålig ekonomi? Hur ska detta beskrivas i årsredovisningen? Ungefär en halvtimme ägnades åt att skriftligt besvara dessa frågor. De kommentarer som gavs till uppgiften var att den tredje delfrågan var besvärlig att besvara på ett tillfredsställande sätt.

Slutligen genomfördes en tredje aktivitet. Nu avslöjades vilka de tidigare anonyma kommunerna var. Uppgiften som gavs var att rangordna de kommuner som tidigare varit föremål för anonym tolkning utifrån experternas allmänna uppfattning om kommunerna i förhållande till varandra. Cirka 20 minuter ägnades åt denna aktivitet och ingen av respondenterna föreföll ha några större problem med att upprätta en rangordning.

Kvällen fortsatte därefter med en allmän diskussion kring hur finansiell analys och bedömning bör genomföras och hur kommuner med god ekonomi känns igen. En viss irritation kunde skönjas i gruppen mot slutet av kvällen, troligen dels som en konsekvens av att de olika experimenten krävt koncentration och tröttnat, dels på grund av att några lösningar inte hade givits under kvällen.

Syfte med studien, projektet och rapporten

Syftet med det genomförda experimentet var först och främst att pröva överensstämmelsen mellan experternas bedömningar, gjorda på grundval av den kortfattade beskrivningen av kommunernas finansiella utveckling och ställning, och en djuplodande jämförande finansiell analys genomförd och redovisad av Petersson (1996). Frågan är alltså om det går att fånga och beskriva en kommuns finansiella ställning och utveckling på en A4-sida. En nyfikenhet rörande möjligheterna att i en kortfattad finansiell text fånga väsentligheter var den starkaste drivkraften bakom experimentet.

Ett andra syfte med experimentet var att studera hur enhetlig den allmänna bilden av de aktuella kommunernas finansiella ut-

veckling och ställning är och hur denna bild överensstämmer med den analys som Petersson genomfört. Finns det en etablerad föreställning om kommunernas finansiella status hos experterna och överensstämmer denna med den analytiskt framtagna bilden?

Ett tredje syfte var att studera vilka redovisningsmått som experterna anser vara viktiga för att bedöma finansiell utveckling och ställning i en kommun och vilken innebörd de lägger i begreppen god ekonomi och dålig ekonomi. Ett perspektiv på de angivna måtten erhålls genom att de kan relateras till de rangordningar som experterna upprättat. Frågan är om redovisningen av viktiga kriterier överensstämmer med den information som förefaller ha legat till grund för rangordningarna.

Det övergripande syftet med den genomförda studien är att framkomna resultat ska ligga till grund för en utveckling av modeller och metoder för beskrivning av finansiell utveckling och ställning och till en ökad förståelse för relationen mellan informationsinnehåll, utformning, användning och förståelse. Rapporten är en delrapport i den pågående forskningen vid KFi inom ramen för forskningsprogrammet "Finansiell redovisning och bedömning - normer, modeller och metoder".

Rapporten är fortsättningsvis disponerad enligt följande. I kapitel två förs en diskussion kring begreppen resultat, flöde och risk, vilka är de fenomen som vi försöker fånga i upprättade finansiella analyser. Den redovisning som här görs är i sig ett syfte med föreliggande rapport. I kapitel tre redovisas resultaten av de genomförda rangordningsexperimenten. Rangordningarna relateras till den analys av de tolv kommunernas utveckling och ställning som utarbetats av Petersson (1996). Kapitlet inleds med att analysmodellen beskrivs och att Peterssons rangordning redovisas. I kapitel fyra redovisas svaren på de tre frågorna om viktiga kriterier för finansiell bedömning, kännetecknen på god respektive dålig ekonomi samt hur ekonomin ska beskrivas i årsredovisningen. Rapporten avslutas med reflektioner och idéer för fortsatt forskning.

I experimentet deltog totalt tio personer. De upprättade rangordningarna baserar sig dock på sju bedömningar. För varje kommun har det högsta och det lägsta värdet tagits bort. Vidare har en persons bedömning utgått då vederbörande tydligt deklarerade att

han hade bristande kunskaper om de tolv kommunerna och därför inga möjligheter att upprätta en av rangordningarna.

Experimentet är av begränsad omfattning, men dess resultat ger underlag för att utveckla resonemangen kring den finansiella redovisningens roll och ställa nya och vidareutvecklade forskningsfrågor.

Kapitel 2 Resultat, flöde och risk

Tre perspektiv

Modellen som används i vårt experiment bygger på att en kommuns ekonomi kan betraktas ur tre olika perspektiv, nämligen resultat, flöde och risk. De två första perspektiven kan i sin tur kopplas till två olika grundläggande synsätt inom externredovisningen.

Redovisning kan definieras som ett språk för att kommunicera ekonomiska förhållanden och transaktioner i monetära termer. Språket definieras utifrån de redovisningsprinciper och -metoder som tillämpas. Olika principer och metoder bildar olika föränderliga system som kan sägas konkurrera med varandra. Bakgrunden till detta förhållande är dels varierande omständigheter i omgivningen, dels skilda preferenser hos olika beslutsfattare. Förutom dessa förklaringar finns emellertid också en tredje, minst lika viktig, faktor i form av redovisningsteorier. När skilda redovisningsteorier tillämpas resulterar de i olika redovisningsprinciper och -metoder. Som exempel kan nämnas inflationsjusterad redovisning i motsats till redovisning baserad på icke justerade värden. Skillnaden mellan dessa system handlar dels om olika omständigheter vid olika tidpunkter (i det här exemplet hög respektive låg inflation), dels om olika beslutsfattares preferenser. Men dessutom handlar skillnaden om två konkurrerande teoretiska synsätt beträffande vad redovisning är och vad den skall användas för (Tallberg, 1995). Även de synsätt som presenteras nedan, redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder respektive på betalningsflöden, kan betraktas som två olika teoretiska redovisningssynsätt.

Historiskt sett har redovisningens primära syfte varit att ge huvudmannen möjlighet att utöva kontroll över förvaltaren av den an-

förtrodda förmögenheten (se Littleton, 1933/1981; Ijiri, 1975). Detta kontrollsyfte kvarstår i varje modern ekonomisk organisation, utvidgat till en större intressentgrupp. Ett lika viktigt syfte idag är emellertid att redovisningen också skall förse intressenter med underlag för att fatta ekonomiska beslut genom att hjälpa dem förutse framtida kassaflöden (Hendriksen och van Breda, 1992; Lee, 1986).

Hur man bäst skapar underlag för att prognostisera dessa kassaflöden råder det dock delade meningar om. Inom externredovisningen skiljer man ofta mellan två grundläggande synsätt: redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder och redovisning baserad på betalningsflöden. Beroende på hur starkt var och en av dessa principer fokuseras kommer också olika redovisningsrapporter och -begrepp att dominera. Kortfattat kan skillnaderna mellan synsätten sägas utgöras av en fokusering på antingen in- och utbetalningar samt kassaflöde, eller på intäkter och kostnader samt resultat (redovisad vinst eller förlust). Synsätten utgår vidare från var sitt paradigm inom externredovisningen; betalningsflödesparadigmet respektive resultatparadigmet.

Vi har ovan förklarat att vi vill studera en kommuns ekonomi ur tre olika perspektiv; resultat, flöde och risk. För de två första av dessa perspektiv kan vi nu således sägas ha funnit två grundläggande teoretiska redovisningssynsätt att använda för vår analys. Beträffande den svenska kommunala redovisningen, vilken vi är speciellt intresserade av i den här studien, kan konstateras att redovisningsmodeller, lagar och rekommendationer historiskt har fokuserat olika starkt på bokföringsmässiga grunder respektive betalningsflöden samt på olika redovisningsrapporter. Den redovisningsmodell som används inom den kommunala sektorn idag bygger dock på bokföringsmässiga grunder (för en utförlig beskrivning av denna modell se Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1986).

Redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder

Det traditionella perspektivet i ekonomisk verksamhet är att utgå från den studerade enhetens resultat, det vill säga intäkter minus

kostnader, för den enskilda räkenskapsperioden. Detta innebär att resultaträkningen är den ekonomiska rapport som sätts i centrum. Balansräkningen får en underordnad ställning och syftar inte i första hand till att beskriva den ekonomiska ställningen, utan har snarare en resultatutredande funktion. Balansuppfattningen är dynamisk och rörelseinriktad. Om redovisningen inriktar sig på det egna kapitalet och förmögenheten istället för på resultatet, får balansräkningen en viktigare och mer självständig roll. En statisk balansuppfattning gäller (se Sillén och Västhagen, 1970).

Vid studier av en enhets ekonomi är alltså det traditionella och dominerande synsättet att sätta resultatet för den enskilda perioden, och därmed resultaträkningen, i centrum. För att resultaträkningen skall ge en korrekt bild av den ekonomiska utvecklingen krävs att den upprättas i enlighet med bokföringsmässiga grunder. Det grundläggande i denna syn på redovisning är att kostnader och intäkter, till skillnad från in- och utbetalningar, fokuseras. Genom att periodisera utgifter och inkomster strävar man efter att registrera den ekonomiska effekten, nyttan eller uppoffringen, som en transaktion har på en redovisningsenhet i den period när affärshändelsen verkligen inträffar. Denna tidpunkt behöver inte nödvändigtvis sammanfalla med den period då in- eller utbetalningen avseende affärshändelsen sker (se till exempel Glautier och Underdown, 1976).

Förespråkarna för periodisering av inkomster och utgifter menar att detta är det enda sättet att åstadkomma en rättvisande bild av en enhets ekonomiska förhållanden. Om en rättvisande redovisning åstadkommes skapas också ett underlag utifrån vilket man kan bedöma enhetens framtid. Betraktelsesättet innebär därmed att ett långsiktigt perspektiv anläggs. En obalans mellan intäkter och kostnader ger en tydlig varningssignal om att åtgärder måste vidtas inför framtiden. Ett uttryck för denna fokusering på framtid och varaktighet är principen om fortlevnad, vilken hör till de mest grundläggande externredovisningsprinciperna. Principen innebär att enheten antas ha ett oändligt liv och har sitt ursprung i den dynamiska balansuppfattningen där balansräkningen ges en underordnad ställning och resultaträkningen istället fokuseras (se ovan). En tillämpning av en statisk balansuppfattning, med dess förmögenhetsperspektiv, skulle istället leda till att enheten antas ha en begränsad livs-

längd (Brorström med flera, 1996; se även till exempel Hendriksen och van Breda, 1992).

Den viktigaste principen för att fastställa när en uppoffring sker är matchningsprincipen, vilken också den ingår bland de grundläggande principerna inom externredovisningen. Som delvis framgår av namnet, innebär matchningsprincipen att utgiften för en viss aktivitet skall kostnadsredovisas i samma period som den då intäkten av aktiviteten uppstår - kostnad och intäkt skall matchas mot varandra. Man bör dock observera att matchningsprincipen kan komma i konflikt med en annan externredovisningsprincip, nämligen den om försiktighet. Den senare principen innebär kortfattat att det redovisade resultatet aldrig får ge en för gynnsam beskrivning av en enhets situation. Därför får orealiserade vinster aldrig tas med i redovisningen medan däremot förväntade men ej inträffade förluster alltid skall redovisas. Denna tanke kan givetvis komma i konflikt med den om matchning.

Eftersom redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder, genom periodisering av inkomster och utgifter, tar hänsyn även till transaktioner som inte har några betalningsmässiga konsekvenser, erhålls information om enhetens tillgångar och skulder samt deras förändringar. Redovisning enligt bokföringsmässiga grunder innefattar således fyra transaktionsbegrepp; kostnader och intäkter, tillgångar och skulder. Detta kan jämföras med en betalningsflödesbaserad redovisning som i huvudsak bara beaktar två transaktionsbegrepp; inbetalningar och utbetalningar. Vid utgången av varje räkenskapsperiod skall tillgångar och skulder värderas. Såväl anläggnings- som omsättningstillgångar värderas då till historisk anskaffningskostnad, utan justering för eventuella prisförändringar. En eventuell värdeförändring kommer att påverka det redovisade resultatet för perioden. Förespråkarna för historiska anskaffningskostnader menar bland annat att historisk information är lämplig för att följa upp fattade beslut och att den är svår att manipulera.

En tillgång som klassificeras som en anläggning skall skrivas av årligen med ett belopp som anses motsvara årets förbrukning av anläggningen, det vill säga en periodisering av utgiften för anläggningen skall göras. Grundtanken med avskrivningar är alltså att kostnaden för utnyttjandet av en anläggning skall matchas mot de

intäkter den ger upphov till. På detta sätt anses man få den mest rättvisande bilden av enhetens ekonomiska förhållanden. Man anses också kunna göra en mer långsiktig bedömning av enheten och få en bättre uppfattning om dess prestationsmöjligheter i framtiden.

Redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder utgör idag, liksom under större delen av 1900-talet, det dominerande perspektivet inom externredovisningen. Detta innebär emellertid inte att denna typ av redovisning inte utsatts för kritik. Framförallt består kritiken av att fördelningar av inkomster och utgifter mellan olika perioder samt värdering av tillgångar och skulder alltid medför en risk för subjektivitet och godtycklighet (se till exempel Thomas, 1974; Lee, 1986). Lee (1986) menar dessutom att redovisare ägnat så mycket tid åt en riktig fördelning av avskrivningar att de glömt bort om användarna överhuvudtaget är intresserade av denna information. Han får stöd i sina misstankar av Anthony (1978) som menar att det finns indikationer på att användare av redovisningsrapporter inte är särskilt intresserade av storleken på en organisations avskrivningar. Anthony hänvisar bland annat till en opublicerad undersökning av Luthy¹ där användare av redovisningsrapporter ombads värdera hur viktig de ansåg olika typer av information vara. Det visade sig då att uppgifter om avskrivningar hamnade i botten på listan. Thomas (1974) i sin tur, påpekar att fördelningar av inkomster och utgifter inte återspeglar något som existerar i den verkliga, externa världen. Han förespråkar därför en fördelningsfri finansiell rapport, uttryckt antingen i *exit values* eller i kassaflöden.

Kritik har också riktats mot användandet av historiska anskaffningskostnader. Särskilt i tider av kraftig penningvärdesförändring leder historiska anskaffningskostnader till att redovisningen blir missvisande. Ytterligare en invändning mot redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder är att den har visat sig vara svår att förstå för många användare (Lee, 1986; Olson med flera, 1995; Anthony, 1978). Bland annat har många problem med att förstå skillnaden mellan intäkt och inbetalning, kostnad och utbetalning.

Som en konsekvens av de nackdelar med redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder som diskuterats ovan, har försök gjorts att hitta alternativa redovisningsformer.

---

¹ Luthy, D.H., Utah State University. Opublicerade resultat refererade i Anthony, 1978.

Betalningsflödesbaserad redovisning

En betalningsflödesbaserad redovisning bygger på andra redovisningsprinciper än de som gäller i en redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder. Thomas Lee, som är en av de främsta företrädarna för en betalningsflödesbaserad redovisning, definierar denna typ av redovisning enligt följande:

“Cash flow accounting is the term used to denote a system of financial reporting which describes the financial performance of an entity in cash terms. It is based on a matching of periodic cash inflows and outflows, free of credit transactions and arbitrary allocations...as such, it is a measurement and reporting system which avoids time lags and distortions. It concentrates on the liquidity and financial management of the reporting entity...” (Lee, 1981, sid 63)

Framförallt sedan 1980-talet har ansträngningar gjorts att finna alternativ till den traditionella redovisningen baserad på bokföringsmässiga grunder som tillgodoser användarnas behov (se till exempel Lee, 1981; 1987). Ett sätt att undvika värderingar och fördelningar samt de problem historiska anskaffningsvärden leder till, är att istället basera redovisningen på betalningsflöden, det vill säga rena in- och utbetalningar. Betalningsflödesbaserad redovisning utgör i själva verket den äldsta formen av redovisning och användes långt innan dagens periodiserade redovisning uppfanns (Lee, 1981). In- och utbetalningar är till skillnad från kostnader och intäkter objektiva. Vid redovisning av rena betalningar behövs nämligen inga redovisningsprinciper och -regler för värdering och fördelning (till exempel för avskrivning) som kan tolkas på olika sätt av olika användare. Denna princip om att utgå från betalningar utgör den första principen i betalningsflödesbaserad redovisning. Den andra handlar om värdering. Istället för att som i redovisning enligt bokföringsmässiga grunder värdera anläggningar till historiska anskaffningskostnader, används marknadsvärden (op cit).

I en betalningsflödesbaserad redovisning minskar komplexiteten jämfört med i en redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder. Bland annat undviker man ju, som tidigare beskrivits, en del bedömningssituationer, till exempel med avseende på värdering och fördelning. Lee (1981) menar också att de flesta redovisningsan-

vändare är mest intresserade av frågor som på ett eller annat sätt har att göra med just betalningsflöden. Som exempel kan nämnas ett företags förmåga att betala ränta till långivare, utdelning till aktieägare och löner till anställda.

Vidare hävdas att lönsamhet och resultat, som fokuseras i redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder, inte är tillräckligt för att en enhet skall kunna bedömas vara ekonomiskt framgångsrik och överhuvudtaget överleva. Sett över en längre tidsperiod krävs också ett positivt kassaflöde, vilket inte kommer till uttryck i redovisning enligt bokföringsmässiga grunder. Enligt Lee (1986) är detta däremot det centrala i redovisning baserad på betalningsflöden. Redovisat resultat (vinst/förlust) beaktar inte heller krav på investeringar i anläggningstillgångar och rörelsekapital, medan kassaflödet beräknas efter normala sådana investeringar, det vill säga motsvarar vad som kan disponeras av ägarna. En investering påverkar resultatet successivt genom årliga avskrivningar medan kassaflödet påverkas genast. Den information som finns i resultatmättet når därför redovisningsanvändaren med fördröjning (vars längd beror på vald avskrivningstid) till skillnad mot kassaflödesmättet som ger omedelbar information. Kassaflödet hjälper inte bara till att bedöma ett företags förmåga att finansiera sina investeringar utan avspeglar även förmågan att betala löpande utgifter och skulder. Detta innebär bland annat att kassaflödet blir viktigt att beakta vid kreditbedömning. Redovisad vinst påverkas också av vald redovisningsmetod, vilket normalt inte gäller beträffande kassaflödet. Exempel på detta är att redovisad vinst varierar beroende på om lagervärdering görs enligt LIFO eller FIFO och beroende på hur lång avskrivningstid som väljs² (Rappaport, 1987).

Trots de fördelar med betalningsflödesbaserad redovisning som diskuterats ovan anser många att denna typ av redovisning har en nackdel: den ger inte alltid en rättvisande bild av en enhets ekonomi. Bland annat beaktar den, som tidigare nämnts, inte lika många transaktionstyper som redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder. En enhets ekonomi påverkas ju även av transaktioner som inte har några betalningsmässiga konsekvenser. En icke rättvisande

---

² Exemplet med LIFO och FIFO är inte applicerbart på svenska förhållanden eftersom lagervärdering enligt LIFO inte är tillåten enligt svensk redovisningslagstiftning. Metoden förekommer dock i till exempel USA.

bild kan till exempel uppstå genom att en utbetalning eller inbetalning som drabbar ett enskilt räkenskapsår inte behöver vara hänförlig endast till detta år utan även till framtida. Till exempel kan en utbetalning komma att drabba ett år som inte överensstämmer med det år då nyttan av utbetalningen erhöles. Detta problem uppstår däremot inte i redovisning enligt bokföringsmässiga grunder genom att utgifter och inkomster periodiseras till det räkenskapsår dit de verkligen hör. För att en beskrivning av en enhets ekonomiska verksamhet skall bli rättvisande måste man helt enkelt även beakta sådana transaktioner där de relaterade kassaflödena äger rum i andra perioder. Därmed anses bokföringsmässigt baserad redovisning med sina intäkter och kostnader också vara mer långsiktig och ge bättre information om enhetens prestationsmöjligheter i framtiden. En analys baserad på betalningsflöde är istället framförallt fokuserad på ett kortsiktigt tidsperspektiv. En förändring av betalningsflödena har visserligen betydelse på lång sikt, men information om flöden ger främst kunskap om hur enheten klarar sig i ett kortsiktigt perspektiv (se till exempel Brorström med flera, 1996; Tallberg, 1995).

I en ren betalningsflödesrapport kommer in- och utbetalningar till direkt uttryck. Rena betalningsflödesrapporter förekommer dock sällan. Enligt lag gäller däremot inom såväl den privata som den kommunala sektorn i Sverige att en finansieringsanalys skall upprättas, vilken är en typ av betalningsflödesrapport. Syftet med finansieringsanalysen är ju att analysera hur en organisations verksamhet har påverkat antingen de likvida medlen eller rörelsekapitalet. Om resultaträkningen är den dominerande rapporten i redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder, gäller således att finansieringsanalysen får ökad betydelse i betalningsflödesbaserad redovisning.

Risk

Den tredje faktorn som vi baserat vår experimentmodell på är risk. Denna faktor går inte att hänföra till något grundläggande synsätt inom externredovisningen på samma sätt som de två andra fakto-

rerna, resultat och flöde. Diskussionen som förs under denna rubrik skiljer sig därför från den som förts under rubrikerna ovan. Framförallt blir den mer inriktad på förhållanden som gäller specifikt för den svenska kommunala sektorn.

Kommunal verksamhet består inte bara av verksamhet bedrivna i förvaltningsrättslig form. I den kommunala koncernen ingår dessutom verksamhet som drivs i form av till exempel aktiebolag och stiftelser. I ett affärsdrivande företag är det normalt att de risker beträffande framtida kostnader och utbetalningar som företaget utsätts för enbart är beroende av händelser som berör det aktuella företaget, dess dotterbolag eller dess avtalspartners. När det gäller offentlig verksamhet, och då inte minst svenska kommuner, är emellertid risken ofta utsträckt till att omfatta fler objekt än vad som gäller för privat verksamhet. Det typiska fallet är när en kommun åtagit sig ett borgensansvar för ett kommunalt bolag. Vanligast idag är att kommuner har ett betydande åtagande att svara för skulderna hos sina hel- eller delägda bostadsbolag, som till följd av den allmänna nedskärningen inom den offentliga sektorn ofta har betydande ekonomiska problem. Ett finansiellt misslyckande för ett kommunalt bostadsbolag kan således få allvariga konsekvenser på den kommunala ekonomin. Ett finansiellt problem för många kommuner utgörs också av stora åtaganden för bostadsrättsföreningar.

Vid en beskrivning av en kommuns risk är det också lämpligt att behandla karaktären på balansräkningens tillgångssida. När en enhet skall bedömas är det väsentligt att beskriva dess tillgångars realiserbarhet och vilka ekonomiska konsekvenser en realisering kan få. I samband med riskbedömning kan även säkerheten i framtida betalningsflöde behandlas. Viktigt att beakta är då hur den framtida skattekraften i kommunen bedöms och vilken rätt kommunen har att förfoga över denna (Brorström med flera, 1996).

Varken i en flödesorienterad eller en resultatorienterad redovisningsmodell torde riskperspektivet komma till uttryck på ett sätt som ger tillräckligt bra underlag för beslutsfattande. Istället måste denna aspekt beaktas separat, så som i vår modell.

Kapitel 3 Tre bedömningar

En analysmodell och dess resultat - facit

Inom ramen för KFi:s verksamhet har en finansiell analysmodell för kommuner utvecklats vilken är baserad på resonemang om resultat, flöde och risk. Inom vart och ett av dessa perspektiv har sedan nyckeltal valts ut vilka ligger till grund för bedömningen av finansiell ställning och utveckling för kommunerna i vårt experiment.

Det finansiella resultatet har bedömts med hjälp av två nyckeltal; nettokostnadsandel (inklusive finansnetto) samt årets resultat i förhållande till det egna kapitalet. Det ackumulerade resultatet utgör det egna kapitalet och två nyckeltal som mäter resultatets långsiktiga påverkan är soliditet och låneskuld per invånare. Båda måtten ger information om den finansiella potentialen. Utrymmet för kommunen att påverka det framtida resultatet är också beroende av möjligheterna till intäktsförstärkningar. En uppgift som speglar detta är kommunens skattesats. Ju lägre skattesats, desto större utrymme för framtida resultatförbättringar under förutsättning, givetvis, att statliga regleringar av kommunernas ekonomi inte förhindrar skattehöjningar.

Analysen av betalningsflödet begränsas i modellen till ett mått på kassalikviditeten. Denna är beräknad genom att relatera likvida medel till kortfristiga skulder.

Risken beskrivs i modellen på flera olika sätt. En typ av risk har med en kommuns förpliktelser att göra. Därför har mått på borgensförbindelsernas storlek tagits fram. Risk handlar också om den kommunala koncernens utveckling och ställning. Svaga resultat inom koncernens olika bolag innebär en finansiell risk, eftersom kommunen oftast genom borgen har påtagit sig ett oinskränkt betalnings-

ansvar gentemot bolagets långgivare. Det mått som används här är årets resultat i koncernen. Ytterligare en typ av risk har att göra med budgetdisciplinen. Har kommunen förmåga att svara mot de finansiella mål och resultat som eftersträvas i budget och plan? En kommun med god följsamhet mot budget borde ha lättare att korrigera eventuella svackor i ekonomin.

När alla nyckeltal har räknats fram för varje kommun i vårt experiment har en bedömning av finansiell styrka och rörelseriktning gjorts utifrån dessa nyckeltal. Varje kommun har sedan placerats i en matris där finansiell styrka och rörelseriktning beskrivs. På grundval av denna matris har därefter en rangordning tagits fram enligt följande:

Lerum
Öckerö
Tjörn
Kungälv
Kungsbacka
Mölndal
Alingsås
Härryda
Partille
Lilla Edet
Ale
Stenungsund

Den tillämpade analysmodellen och de använda nyckeltalen kan givetvis problematiseras och den upprättade rangordningen mellan kommunerna ifrågasättas. Andra nyckeltal kan innebära andra värderingar och en annorlunda ordning mellan kommunerna, men det finns ingen anledning att anta att några större skillnader skulle uppkomma. Modellen har också testats genom att jämförelsen vid ett flertal tillfällen förelagts politiker och tjänstemän i de studerade kommunerna. Modellens innehåll och argument för valda kriterier har därvid vunnit acceptans och rangordningen har ansetts utgöra en god beskrivning av kommunernas positioner i förhållande till varandra. Vi betraktar därför ovanstående rangordning som ett uttryck för rätt resultat och tillåter oss att relatera de andra rangord-

ningarna till denna fasta punkt. Fortsättningsvis benämner vi denna rangordning facit.

Texttolkning

De texter som utarbetats är således försök att fånga ett antal kommuners finansiella utveckling och ställning genom en kortfattad beskrivning baserad på en speciell logik. Experternas bedömningar av kommunerna utifrån dessa texter jämförs med en mer genomarbetad analys och likheter och skillnader mellan de båda analyserna ger underlag för en diskussion kring texternas innehåll och resonemang kring vad i texterna som givit likheter och skillnader.

Efter vissa vedermödor avlämnade, som nämnts tidigare, vår expertpanel sina bedömningar av de tolv anonymiserade kommunerna. För varje kommun har ett medelvärde beräknats. Den gemensamma rangordning som experterna upprättat är följande:

Kungsbacka

Lerum

Kungälv

Mölndal

Öckerö

Tjörn

Alingsås

Härryda

Ale

Lilla Edet

Partille

Stenungsund

Det föreligger som synes stora likheter mellan texttolkningens rangordning och analysmodellens. Lerum och Kungälv placeras högt, Alingsås och Härryda befinner sig på samma positioner i båda fallen och de sista fyra platserna innehåses av samma kommuner med Stenungsund som tolfte kommun. Det förefaller således vara möjligt att med en kortfattad text fånga kommunernas relationer i förhål-

lande till varandra. En förklaring till likheterna är sannolikt att de båda analyserna baseras på samma idé. Dessutom har experterna säkert avslöjat vad som döljer sig bakom vissa av de fingerade namnen och identifierat en del av kommunerna. Till exempel är det mycket enkelt att avslöja Stenungsund som ju har en speciell situation jämfört med övriga kranskommuner.

Några betydande skillnader föreligger dock vilka kan vara intressanta att fundera närmare över. Kungsbacka placeras som nummer fem i facit och som nummer ett i experternas bedömning. Kommunen redovisar en positiv resultatutveckling och en nettokostnadsandel på något över 90 procent. Soliditeten är 40 procent. Dessa nyckeltal befinner sig på samma nivå som motsvarande för Lerum. Skillnaderna gentemot Lerum är att Kungsbacka har en negativ respittid på 10 dagar medan Lerum har 34 dagar. Däremot har Kungsbacka en lägre skattesats och följaktligen en starkare intäktspotential. Skattesatsen förefaller således vara av stor betydelse vid den finansiella bedömningen. Ett annat förhållande värt att kommentera är de stora problem som experterna haft att bedöma Öckerö; standardavvikelsen för kommunen är 3,4. Den genomsnittliga standardavvikelsen är 1,37 och den kommun som ligger näst högst, och således närmast Öckerö, har en standardavvikelse på 2,0. Öckerö kommun placerades av experterna som bäst tvåa och som sämst elva. Förklaringen till svårigheterna att bedöma Öckerö kan vara att kommunen förenar en god soliditet med ett negativt årsresultat och en negativ resultatutveckling.

Allmän bedömning

Experterna ombads också rangordna kommunerna utifrån sina allmänna bedömningar av kommunernas finansiella styrka. Följande rangordning upprättades:

Lerum
Alingsås
Tjörn
Kungälv

Öckerö
Härryda
Mölndal
Kungsbacka
Partille
Ale
Lilla Edet
Stenungsund

Lerum anses således vara den kommun som är finansiellt starkast. Nästan samtliga respondenter placerar kommunen överst på rangordningen. Det är en starkt etablerad uppfattning i Göteborgsregionen att Lerum har en god ekonomi. Lika etablerat är att Stenungsund har den besvärligaste situationen av de tolv kommunerna. Med något undantag placeras Stenungsund sist i bedömningen. Tre kommuner har synnerligen små standardavvikelser. Utöver Lerum och Stenungsund har även Lilla Edet en liten standardavvikelse. De kommuner för vilka uppfattningarna varierar mest är Mölndal, Öckerö och Kungälv. Även i detta sammanhang är således situationen för Öckerö kommun svårbedömbär.

En jämförelse mellan uppfattningar och facit uppvisar stora likheter. Lerum befinner sig på första plats och Stenungsund på sista. Ale och Lilla Edet intar placeringarna nio till elva i båda fallen. Härryda och Mölndal placerar sig i mitten av rangordningen. De särskilt utmärkande avvikelserna registreras för Alingsås och Kungsbacka. Alingsås uppfattas ha en betydligt starkare ställning än vad svaret i facit utvisar och för Kungsbacka råder motsatt förhållande.

Kapitel 4 God och dålig ekonomi - kriterier och kännetecknen

Som tidigare beskrivits ingick också i vårt experiment att respondenterna fick besvara tre frågor: Vilka är de viktigaste kriterierna vid bedömning av en kommuns ekonomi? Vad kännetecknar en kommun med god respektive dålig ekonomi? Hur ska detta beskrivas i årsredovisningen?

Viktiga kriterier

De viktigaste kriterierna vid bedömning av en kommuns ekonomi är enligt medlemmarna i vår undersökningsgrupp nettokostnadsandel och soliditet samt dessa nyckeltals utveckling över tiden. Åtta av de tio respondenterna anser att vart och ett av dessa mått hör till de mest betydelsefulla kriterierna. Ytterligare två nämner skattekvot, vilken kan betraktas som ett gammalt uttryck för nettokostnadsandel. Vidare menar fyra respondenter att kommunens riskexponering ingår bland de viktigaste bedömningsfaktorerna. Som exempel på riskexponering ges i de flesta fall borgensåtaganden. I detta sammanhang kan också nämnas att en person anger att de kommunala bolagens ekonomi är ett viktigt kriterium. Fyra av respondenterna menar att skattesatsen spelar en avgörande roll vid bedömning av en kommuns ekonomiska ställning. Andra kriterier som uppges är räntenettots utveckling, resultatet, utvecklingen/trenden, låneskulden samt den politiska styrkan i kommunen.

Kännetecknen

Bland exemplen på kännetecknen på en kommun med god ekonomi återfinns ett antal av de kriterier som respondenterna anser viktigast vid bedömningen av en kommuns ekonomi i frågan ovan. Hälften av respondenterna anger låg eller stabil nettokostnadsandel som ett tecken på god ekonomi. Ungefär samma uppfattning uttrycker två andra personer genom att svara att kommunen skall ha kontroll över intäkter och kostnader. Även soliditeten och dess utveckling som nämndes i förra frågan, återkommer nu som exempel på kännetecknen på god ekonomi; stabil eller ökande soliditet nämns av fyra personer. Tre respondenter menar att låga eller riskfria borgensåtaganden karakteriserar god ekonomi. En annan anger mer allmänt "små risker". Låg skattesats nämns av fyra respondenter. Kommunens lånesituation kommenteras av ett antal respondenter. Detta uttrycks som att en kommun med god ekonomi skall ha små externa lån, små långfristiga skulder samt hög grad av egenfinansierade investeringar. En respondent säger att räntenettet skall vara rimligt. Svar som kan kopplas till kommunens resultat är att intäkterna skall vara större än kostnaderna, resultatet och dess utveckling skall vara positivt, egna kapitalet positivt samt den reala avkastningen på eget kapital minst fem procent. Sammanlagt har fyra personer nämnt någon eller några av dessa kännetecknen. Andra exempel på vad som karakteriserar en kommun med god ekonomi är betalningsberedskap under kontroll, pensionsskuldens förändring inkluderad i resultatet samt stabil utveckling.

Som kännetecknen på en kommun med dålig ekonomi har respondenterna i princip angivit motsatserna till vad de karakteriserar som god ekonomi. Återigen är det alltså nettokostnadsandel, soliditet, borgensåtaganden, lånesituation, skattesats och resultat som nämns. De enda tilläggen är att ekonomiskt svaga bolag och kortfristiga lån också är tecken på dålig ekonomi.

Redovisning

Svaren på den tredje frågan, hur en kommuns ekonomi bör beskrivas i redovisningen, är splittrade och av olika karaktär, troligen av den anledningen att frågan kan tolkas på olika sätt. Enligt personerna i undersökningsgruppen är det bästa sättet att beskriva en kommuns ekonomi i redovisningen med hjälp av nyckeltal och andra redovisningsmått. Detta svar ges av sju respondenter. Exempel på lämpliga mått är nettokostnadsandel (eller skattekvot), soliditet, skattesats, olika likviditetsmått samt borgensåtaganden. Samma mått som uppgivits i samband med frågorna ovan återkommer alltså även här. En annan typ av svar inriktar sig på den grafiska utformningen av redovisningen. Grafer och diagram över utvecklingen, till exempel avseende räntenetto och nettokostnadsutveckling, föreslås av fyra personer, medan fyra andra anger endast jämförelser över tiden.

En respondent vill ha olika jämförelser. Enligt verderbörande är intressanta jämförelsekategorier per invånare i kommunen, grannkommuner, Sverige i helhet och privat ekonomi. Förslag finns också om att sätta skattesatsen i relation till länssnitt och rikssnitt. Två personer vill ha förklarande text eller kommentarer, en av dessa betonar också att beskrivningen skall vara konsekvent. En annan respondent ger det allmänna svaret att beskrivningen skall vara pedagogisk. Andra förslag på hur beskrivningar i redovisningen bör se ut är att koncernredovisningen lyfts fram på bekostnad av kommunen, att omvärldsfaktorer beaktas och att konsekvenser i framtiden beskrivs.

Överensstämmelse mellan bedömningar och utsagor - några kommentarer

Som tidigare framgått har respondenterna i detta experiment dels fått uppge vad de anser är de viktigaste kriterierna vid bedömning av en kommuns ekonomi, dels har de i praktisk handling fått rangordna ett antal kommuner. En intressant fråga är då om utsagor och handlingar stämmer överens med varandra.

De redovisningsmått respondenterna uppger är viktigast vid ekonomisk bedömning är nettokostnadsandel och soliditet samt dessa måtts utveckling över tiden. Samma nyckeltal återkommer när respondenterna tillfrågas om vad som kännetecknar en kommun med god ekonomi. Beträffande soliditeten finns i ett avseende ett samband mellan vad respondenterna uppger vara viktiga kriterier vid ekonomisk bedömning och hur de i praktiken gör sina bedömningar. De tre kommuner som anses ha bäst ekonomi har nämligen genomgående under den studerade perioden haft högre soliditet än de tre som anses ha sämst ekonomi. Kungsbacka i toppen har haft en soliditet runt 40 procent medan Stenungsund, som placerar sig sämst, gått från 1 procent till minus 34. Lerum och Mölndal, som återfinns på andra respektive tredje plats, har haft soliditetstal på mellan 44 och 48 procent. Samtidigt kan emellertid konstateras att respondenterna bedömer kommuner med högre soliditet än de tre i toppen som kommuner med sämre ekonomi. Tjörn med en soliditet på mellan 52 och 56 procent under perioden hamnar till exempel på sjätte plats och Öckerö med runt 54 procent på åttonde plats. Här förefaller således soliditeten trots allt inte ha spelat någon avgörande roll för bedömningen.

De tre kommuner som bedöms ha sämst ekonomi har i de flesta fall haft en något högre nettokostnadsgrad jämfört med de tre kommuner som anses ha bäst ekonomi. Skillnaderna är dock inte särskilt stora. Till exempel har Kungsbackas nettokostnadsgrad pendlat mellan 90 och 96 procent under den studerade perioden, medan motsvarande siffror för Stenungsund är 95 och 100 procent. Samtidigt gäller emellertid att Öckerö haft en låg nettokostnadsgrad under perioden, 90 till 96 procent, och trots detta bedöms som en kommun med sämre ekonomi (åttonde plats på rangordningen). Detta dessutom i kombination med en god soliditet på 54 procent. Inte heller beträffande nettokostnadsgraden verkar det således råda en tydlig överensstämmelse mellan respondenternas ord och handling.

Ett annat bedömningskriterium som ett antal respondenter uppger är viktigt är riskexponering, främst i form av borgensåtaganden. I detta fall går det inte att se ett tydligt samband mellan vad respondenterna säger och deras verkliga handlingar. Visserligen har Stenungsund i botten av rangordningen de klart högsta borgensåta-

gandena, cirka 60 tkr per invånare, men för övrigt har kommunerna som bedöms ha bäst ekonomi inte lägre åtaganden än de med sämre ekonomi. Till exempel placerar sig Lilla Edet långt ner på listan trots borgensåtaganden på endast cirka 18 tkr per invånare medan Möln-dal med 35 tkr kronor hamnar högt. Dessutom placeras Öckerö på en åttonde plats trots mycket låga borgensförbindelser, 13,7 tkr per invånare.

Ett annat kriterium som några respondenter uppger har betydelse är skattesatsen. Kommunerna på listans övre del har visserligen något lägre skattesats än de sämst placerade men skillnaderna är små (mellan 1 och 3 kronor).

Kapitel 5 Lärdomar

Den genomförda studien ger upphov till många tankar och funderingar rörande hur finansiell bedömning görs och vilken betydelse den finansiella redovisningen och analysen har. Först kan konstateras att skillnaderna mellan vad vi kallar facit och den omedelbara analysen som experterna gjorde på grundval av en sammanfattning på en A4-sida, är tämligen små. Förklaringarna till denna omständighet är säkert många men en av dem kan ändå vara att vi faktiskt lyckats fånga väsentligheterna i de kortfattade beskrivningarna. Några kommuner är uppenbarligen svåra att bedöma och experterna sätts här på prov. Några förefaller betona utveckling framför situation, medan andra gör tvärtom. Ett allmänt etablerat förhållningssätt föreligger således inte.

För det andra kan konstateras att experternas kunskaper om kommunerna är goda. Det föreligger en betydande överensstämmelse mellan den uppfattning som experterna har om de olika kommunerna och de svar som ges av facit. Vissa skillnader föreligger dock, vilka kan förklaras av att en kommun omges av rykten som inte överensstämmer med den analytiska bilden av kommunen. Detta kan i sin tur bero på att den analytiska bilden förändras snabbare än kommunens rykte. Några av kommunerna är svåra att bedöma, vilket kan förklaras av att en kommun faktiskt är analytiskt svår att bedöma, att experter gör olika bedömningar eller helt enkelt att den allmänna kunskapen om den aktuella kommunen inte är så god.

För det tredje visar vår studie att det föreligger skillnader mellan hur experterna verkligen gör bedömningar och vilka kriterier de uppger vara viktiga vid en bedömning. Många uppger soliditet och nettokostnadsandel som de viktigaste nyckeltalen till grund för bedömning, men det finns kommuner vars placering på rangordning-

en tyder på att just dessa nyckeltal inte alltid tillmäts så stor betydelse i praktisk handling. Det föreligger således en skillnad mellan prat och handling. Denna skillnad kan förklaras av en vilja hos experterna att bekräfta att de nyckeltal som haft en framträdande betydelse i de kortfattade beskrivningarna verkligen är viktiga - en experimenteffekt har uppstått. En annan förklaring kan vara att det finns en omedvetenhet i de bedömningar som görs. Experten har svårt att tala om varför det är på ett visst sätt men vet att det är så. Flera studier av experter och hur dessa gör bedömningar visar att det finns en dold professionell kunskap som inte kan fångas i språket. Göranzons (1990) studier av hur skogsvärdering sker är en intressant belysning. Kalkylen är viktig men ger inte något absolut svar vid skogsmästarnas bedömning av skogens värde. Ytterligare aspekter finns som inte går att fånga kvantitativt. Ett annat sätt att uttrycka fenomenet är resonemangen om tyst kunskap. Enligt filosofen Kurt Johannessen, citerad i Göranzon (1990), är tyst kunskap betydligt viktigare än uttalad kunskap och särskilt utmärkande för yrkeskunskap och estetisk kunskap.

Slutligen kan konstateras att experterna väljer mått som hänger samman med redovisning baserad på bokföringsmässiga grunder. Resultatutveckling och soliditet dominerar. Det förefaller således som om redovisning enligt bokföringsmässiga grunder är starkt etablerad bland experterna. Denna iakttagelse är inte särskilt förvånande med tanke på den successiva utveckling som skett av normer och praxis mot renodlad bokföringsmässighet (se Brorström, 1997). Därmed är det dock inte sagt att experterna har rätt i den meningen att bokföringsmässiga grunder även lämpar sig för andra användare.

Vårt enkla experiment ger upphov till många frågor rörande hur experter gör finansiella bedömningar av kommuner. Fortsatta experiment i kombination med fördjupade analyser av texterna kan visa varför varianser uppstår i bedömningen och varför pratet skiljer sig från handlingen. Djuplodande intervjuer med experter kan också innefatta en djupare diskussion kring en lämplig utformning av finansiell analys i en kommunal årsredovisning. En viktig fråga är också om vi lyckats författa en kortfattad beskrivning som ger en "rättvisande" bild av kommunernas ekonomi. Eller är överens-

stämelsen mellan experternas bedömning och analysen orsakad av att vi har samma värderingar och kompetens, det vill säga någon annan grupp skulle inte komma till samma resultat? För att ta reda på det sistnämnda är en lämplig fortsättning att pröva beskrivningarna på någon annan användargrupp, till exempel ledamöter av kommunstyrelserna i de respektive kommunerna.

Referenser

Anthony, R.N., 1978

"Financial Accounting in Nonbusiness Organizations", FASB Research report, Stamford.

Brorström, B., Haglund, A. och Solli, R., 1996

"Externredovisning för kommuner och landsting", Studentlitteratur, Lund.

Brorström, B., 1997

"För den goda redovisningsleden", Studentlitteratur, Lund.

Glautier, M W E. och Underdown, B., 1982

"Accounting - Theory and Practice", Pitman, London.

Göranzon, B., 1990

"Det praktiska intellektet", Carlsson Bokförlag, Stockholm.

Hendriksen, E.S. och van Breda, M.F., 1992

"Accounting Theory", Irwin, Australien.

Ijiri, Y., 1975

"Theory of Accounting Measurement", American Accounting Association.

Kam, V., 1990

"Accounting Theory", John Wiley and Sons, Singapore.

Kommunförbundet och Landstingsförbundet, 1986

"Redovisning för kommuner och landsting", Stockholm.

Lee, T., 1981

"Developments in Financial Reporting", Philip Allen, Oxford.

Lee, T., 1984

"Cash Flow Accounting", Van Nostrand Reinhold (UK) Co. Ltd, Norfolk.

Lee, T., 1986

"Towards a Theory and Practice of Cash Flow Accounting", Garland Publishing, Inc., New York.

Littleton, A.C., 1933/1981

"Accounting Evolution to 1900", Alabama University Press, Alabama.

Olson, O., Falkman, P. och Pauli, S., 1995,

"Betalningsflödesrapportering", Nerenius & Santérus Förlag, Stockholm.

Rappaport, A., 1987

"Creating Shareholder Value: the new standard of business performance", New York Free Press, London.

Sillén O. och Västhagen N., 1970

"Balansvärderingsprinciper", Norstedts Förlag, Stockholm.

Tallberg, A., 1995

"Perspektiv på redovisning", Svenska handelshögskolans skriftserie, Helsingfors.

Thomas, A L., 1974

"Studies in Accounting Research #9", American Accounting Association, Florida.

KFi:s rapportserie:

1. Brorström B., 1988
"Forskning kring kommunal ekonomi och organisation - Några slutsatser och metodmässiga reflektioner"
2. Solli R., 1988
"Ekonomi för dem som gör något - Om ekonomiinformation för verksamhetsansvariga"
3. Johansson S., 1990
"Uppföljning av Kf/Lf-86 - Kommunernas och landstingens budget- och redovisningsmodell"
4. Brorström B., 1990
"Effektivitet - Synsätt, begrepp och modell"
5. Brorström B., 1990
"Redovisning - En idéskrift kring externredovisning, finansiell analys och ekonomistyrning"
6. Jönsson S., 1990
"Stadsdelschefernas förväntningar"
7. Brorström B., 1990
"Mot decentralisering och integrering - process och resultat"
8. Brorström B., 1991
"God ekonomi i kommuner och landsting"
9. Johansson I-L., Leijon S., Nilsson L., Westerlund B., 1991
"God kommunal organisation"
10. Jansson L., 1991
"Ekonomrollen i förändring. Ekonomistyrningsfunktionen i kommuner och landsting"
11. Brorström B., 1991
"Ekonomi för beslutsfattare. Den finansiella analysens uppgift, innehåll och utformning"
12. Norén L., 1991
"Mot behovsstyrning av kommunal förvaltning"
13. Bengtsson U. & Brorström B., 1992
"Redovisning av förändring och motståndskraft - resonemang kring den finansiella redovisningens uppgift"
14. Brorström B. & Solli R., 1992
"Ekonomi i en kommun - ett praktikfall om styrning och information"
15. Wise L.R., 1992
"Transitions in Local Government Pay Administration"
16. Jönsson S. & Solli R., 1992
"Stadsdelscheferna i Göteborg och reformen. Erfarenheter 1990-91"

17. Johansson I-L & Wikström E., 1992
"Engagemanget - organisationens livsande? En studie av den enskilda människans engagemang i kommunal verksamhet"
18. Brorström B. & Edlund V., 1993
"Ekonomistyrning i teori och praktik - ideal och effekter"
19. Leijon S., 1993
"Att välja kommunens organisationsform - eller att verka i det komplicerade samspelet mellan omvärld, interna förutsättningar, verksamhetsambitioner och begränsade resurser"
20. Jensen C., 1993
"Aktörers föreställningsramar om kommunal organisering stadd i förändring"
21. Brorström B., 1993
"God ekonomi - om bedömning av kommunernas och landstingens ekonomi"
22. Leijon S. m.fl., 1993
"God kommunal organisation - Lyssning, Tolkning, Handling"
23. Brorström B. & Edlund V., 1993
"Ekonomistyrningens effekter - tio ekonomichefer om sina modeller"
24. Johansson S & Solli R., 1994
"Hur kunde det bli så? En studie av ett lärorikt och misslyckat investeringsprojekt i en kommun"
25. Fihn G., 1994
"Den dubbla bokföringen, dess ursprung och Luca Pacioli"
26. Brorström B. m.fl., 1994
"Effektivitet och stadsdelsnämnder. En studie av verksamhet, organisation och ekonomi i Göteborgs stad"
27. Skottsberg B. & Leijon S., 1994
"Att utvecklas i enlighet med sina förutsättningar - en studie av omsorgsarbetets utveckling från institution till öppna livsformer"
28. Brorström B. & Jensen C., 1994
"Decentralisering och ekonomi"
29. Fihn G., 1995
"Förändring av kommunal redovisning under 1980-talet"
30. Brorström B., Fihn G., Olsson H. & Petersson H., 1995
"Finansiell bedömning och årsredovisningsinformation - En studie i fyra kommuner av beslutsfattarens synsätt och tillvägagångssätt"
31. Johansson S., 1995
"Verksamhetsbedömning i mjuka organisationer. Om kommunala ledares verksamhetsinformation och försök att finna mått på effektivitet inom social service"

32. Cwejman M. & Edlund V., 1995
"Information och informationssystem inom sjukvården. En användarstudie inom Bohuslandstinget"
33. Bengtsson U., Brorström B. & Petersson H., 1995
"Finansiell redovisning och pensionsåtagandets redovisningsmässiga hantering i kommuner och landsting"
34. Brorström B., 1995
"Styrningens villkor och effekter i professionella organisationer"
35. Jensen C., 1995
"Kommun- och riksdagspolitikernas syn på relationen dem emellan eller 'När krubban är tom då bits hästarna'"
36. Källström A., & Solli R., 1995
"Kommundirektören. Vardagen och teorin"
37. Brorström B., Bengtsson U., Cwejman M., Edlund V. & Leffler M., 1996
"Forskning pågår - fyra artiklar om styrning i offentlig förvaltning"
38. Malmer S., 1996
"Självkostnad"
39. Leffler J., 1996
"Vårdkedjans möjligheter och begränsningar"
40. Brorström B., 1997
"Förklaring av finansiell utveckling - ett förvaltningsekonomiskt forskningsprojekt"
41. Brorström B. och Solli R. (under medverkan av Edlund V. och Siverbo S., 1997
"När intäkten kom - en studie av skiftet från kostnads- till intäktstyrning i budgetkopplade organisationer"
42. Leffler M. (red.), 1997
"Kommunala reformer - tre uppsatser om styrning"
43. Jensen C. och S. Johansson, 1997
"Kunskap som orienterar och övertygar. Två fallstudier om hur kommunala ledare använder forskning"
44. Brorström B., Orrbeck, K. Och H. Petersson, 1998
"Resultat, flöde och risk - finansiell analys prövas av experter"